

Резюме аналітичного звіту «АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧОЇ БАЗИ ЩОДО СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ РУХУ ДЕРЕВИНИ В УКРАЇНІ ТА РОЗРОБКА ПОКРАЩЕНИХ ПРОПОЗИЦІЙ»

Звіт підготовлено (квітень – червень, 2014) **П. В. Кравцем** *к.с.-г.н., доцентом кафедри лісового менеджменту Національного університету біоресурсів і природокористування України* (м. Київ), за участю **М. М. Лазебник, О. І. Станкевич-Волосянчук** і за допомогою **С. В. Розвода, М. Г. Голуба, А. Е. Оборської та М. Є. Довгала** в рамках функціонування регіональної програми «Правозастосування та управління в лісовому секторі країн східного регіону дії європейського інструменту сусідства і партнерства-2» (ENPI East FLEG II), яка впроваджується в Україні WWF у партнерстві з МСОП та під керівництвом Світового банку і фінансується Європейським Союзом.

Актуальність

Скорочення лісових ресурсів світу внаслідок неконтрольованих вирубок лісу, трансформації цінних природних лісових масивів у сільськогосподарські угіддя (щорічні чисті втрати лісів світу перевищують 8 млн. га) зумовлює посилення вимог на міжнародному і національному рівнях до контролю за використанням лісових ресурсів.

Розвинуті країни світу (США, ЄС, Швейцарія, Австралія, Японія) на законодавчому рівні запровадили механізми боротьби з незаконними рубками та попередження потрапляння на їхні ринки деревини, яка не має підтвердження законності її походження. Окрім цього, набули поширення ринкові вимоги щодо незалежної оцінки належного ведення лісового господарства – лісова сертифікація.

Незважаючи на те, що в Україні, згідно з офіційними даними, величина незаконних рубок не перевищує 1% загального обсягу лісозаготівель, значна частина експертів оцінює незаконні рубки в розмірі від 5 до 20%. Таким чином, виникає необхідність формування механізму ідентифікації законності походження лісопродукції та контролю її руху на усіх етапах переробки та просування від виробника до споживача.

Стаття 294 Угоди про Асоціацію України та ЄС передбачає виконання такої роботи, вказуючи на зобов'язання сторін у **сприянні торгівлі сталою та законною лісовою продукцією**. Якщо аспект сталості відповідає вимогам міжнародної лісової сертифікації, то другий – має узгоджуватися з національним законодавством країни, до якої здійснюється імпорт лісопродукції. Для країн ЄС таким законодавчим актом є Регламент ЄС з питань деревини 995/2010, який вступив у дію з березня 2013 року.

Мета

Формування переліку нормативно-правових актів з питань лісозаготівель, що узгоджуються з вимогами ЄС щодо законності походження лісопродукції. Розробка і запровадження механізму стеження руху законно заготовленої деревини від виробника (лісового господарства) до споживача (імпортера або ж торгівельної мережі на внутрішньому ринку).

Очікуваний результат

Підвищення прозорості і відкритості лісового сектору, поліпшення виконавської дисципліни та обліку лісових ресурсів, попередження утворення незаконної деревини та її обороту на ринку, покращення доступу українських товаровиробників на екологічно чутливі ринки ЄС, сприяння інтеграції до ЄС.

Аналіз системи контролю руху деревини в Україні

Аналіз законодавства та проведене опитування експертів засвідчує наявність і функціонування двох систем контролю руху деревини. Перша передбачає видачу обов'язкового

сертифікату походження на основі документального підтвердження придбання деревини і таким чином перешкоджає експорту незаконної деревини в круглому або обробленому виді, а друга через поштучне маркування дозволяє забезпечувати ідентифікацію місць заготівлі (походження), передачу й контроль інформації про різноманітні характеристики деревини в круглому виді.

Проте жодна з них не дозволяє охоплювати усіх лісокористувачів і забезпечувати стеження лісопродукції по усіх ланцюгах від виробника до споживача на внутрішньому ринку.

Виконаний аналіз правозастосування Регламенту ЄС з питань деревини та лісової сертифікації на лісову і деревообробну галузі засвідчив нагальну необхідність гармонізації законодавчих вимог щодо ведення лісового господарства зі стандартами лісової сертифікації та включення основоположних вимог Регламенту ЄС до удосконаленої системи контролю руху деревини в Україні.

Виявлені проблеми

1. Система видачі сертифікатів походження обмежується контролем документів із підтвердження придбання деревини, яка спрямовується на експорт, у той час як система може бути ефективною у випадку охоплення усього обсягу заготовленого і реалізованого обсягу лісопродукції.
2. Єдина державна система електронного обліку деревини (ЄДСЕОД) в силу незадовільного законодавчого забезпечення та високої вартості обмежилася автоматизацією управлінського і бухгалтерського обліку значної частини підприємств, підпорядкованих Держлісагентству України.
3. Діяльність покупця з підтримки стеження руху ідентифікованої деревини ніякими законодавчими актами не врегульована. При надходженні необробленої деревини в переробку відбувається знеособлення даних про сортимент, незалежно від того, чи занесена інформація до ЄДСЕОД, чи ні.
4. Залишається невирішеним питання включення до системи контролю руху деревини інших постійних лісокористувачів (окрім державних); реалізації механізму стеження і контролю під час транспортування деревини зі сторони правоохоронних і контролюючих організацій.
5. Ефективною і дієвою система контролю руху деревини може бути лише у випадку забезпечення належного рівня правозастосування та створення сприятливого інституційного середовища в лісовому секторі.

Пропозиції

1. Визначити перелік застосованого законодавства з питань лісозаготівель та систему оцінки його виконання (жовтень 2014 року).
2. Законодавчо врегулювати декларування дотримання застосованого законодавства з питань лісозаготівель (червень 2015 року).
3. Запропонувати розробку нової ЄДСЕОД або ж сприяти її адаптації для цілей реєстрації операцій з купівлі-продажу деревини в круглому та обробленому вигляді (квітень 2015 року).
4. Розробити типовий регламент контролю ланцюгів постачання продукції на деревопереробних підприємствах (квітень 2015 року).
5. Розробити угоду державно-приватного партнерства у лісовому секторі, в якій, зокрема, відобразити такі аспекти (червень 2015 року):
 - a. отримання доступу до інформації про застосоване законодавство з питань лісозаготівель;
 - b. реалізація добровільних зобов'язань дотримання вимог контролю ланцюгів постачання продукції;
 - c. реалізація добровільних зобов'язань надання доступу для здійснення верифікаційних аудитів контролю руху деревини.
6. Підготувати внесення змін і доповнень до законодавства задля гармонізації нормативно-правових засад ведення лісового господарства з міжнародними стандартами лісової

сертифікації (грудень 2015 року).

Пропозиції щодо реформування лісової галузі загалом

Реалізація завдань щодо формування системи контролю руху деревини в Україні має здійснюватися в контексті загальної системи реформування лісової галузі.

Умовами успішної реалізації проектного завдання є:

- обмеження конфліктних функцій в рамках організаційної структури Держлісагентства України, яка має ознаки монопольного об'єднання на ринку лісопродукції;
- децентралізація частини управлінських рішень в лісовому господарстві;
- поступова трансформація лісового законодавства від детальної регламентації ведення лісового господарства до рамкових принципів його організації і функціонування;
- підвищення відповідальності та удосконалення системи заохочення працівників лісового господарства;
- формування партнерських взаємовідносин із деревообробною галуззю;
- забезпечення прозорості і відкритості лісової галузі.

Детальніший аналіз стану, першопочаткові пропозиції щодо покращення національного законодавства у галузі системи контролю руху деревини в Україні та формування самої системи представлені у заключному звіті на сайті програми ENPI East FLEG II (<http://www.fleg.org.ua/category/docs>).